

gyar gyermek sorsa égető üggyé vált, mert, kezdünk ráeszmélni arra, hogy a sokat hangoztatott „a gyermek a nemzet jövője“ mégsem üres szólam. Ez a jövőbe is néző belátás hozta magával, hogy az állam és társadalom is bővebben mérte az aranyat.

Mindez azonban még mindig nem elegendő. Nincs igazi gyermekkultuszunk! Művészetünk rideg társadalmunk útján jár, nem talál ihletet a gyermekben. Irodalmunk is gyermektelen. Mikszáth, Gárdonyi, Móra örökségének nincs folytatója. Pedig ábrázolás és betű nélkül ma nincsen kultusz. Hivatalos intézkedések még nem teremtenek kultuszt, ha a magyar gyermek sorsának látói nem csinálnak kultuszt ismét a gyermekből. Magyar bölcssek, ne csak engedjétek magatokhoz a kisdedeket, hanem menjetek ti is hozzájuk, és vigyétek a magyar bölcsőkhöz az aranyatok mellé a tömjént is.

J. V.

Nemzeti öntudat — magyar öntudat.

Minden népben él egy tisztább vagy homályosabb elképzelés önmagáról, életének lényegéről, itt, a Földön való hivatásáról. A közösségek együttélésében a népek, már csak a bennük rejlő önkicsinylő féltékenység legyőzésére is, szükségét érzik annak, hogy az élethez való jogukat mind előkelő származással, mind pedig különleges, más népekből hiányzó erényekkel, csak rájuk kirótt bizalmi feladatokkal bizonyítsák maguk és mások előtt. Ezek együttesen adják a *nemzeti öntudatot*.

A magyarságban is megtaláljuk a nemzeti öntudat kisebb-nagyobb mértékét történelmünk folyamán. A kereszténység felvételekor még nincsen sem nyelvi, sem népi egysége a magyarságnak; a lovasnomádokra annyira jellemző laza kapcsolat minden közösségi érzés kialakulását megakadályozta. Származásmondája és hivatástudata is csak az uralkodócsaládnak van. A XIII. századra azonban már egy nagy egységgé kovácsolódik az immár kétszáz éve keresztény magyarság és átveszi az uralkodó-ház származási mondáját. Kézai szerint nemcsak az Árpádok származnak Attilától, de a magyarok is a hunoktól. A meginduló török támadások után kialakítják a magyarság hivatástudatát is. A hunoktól származó szittya, harcias magyarság nem lehet többé „Isten ostora“ a keresztény népeken, hiszen közben maga is felvette ezek vallását; — ez a magyarság már abban látta a maga nemzeti hivatását, hogy védelmezze az egész kereszténységet a keletről és délről betörő pogányok ellen. Mátyás magyarja kimondhatatlanul büszke őseire és szittya erényeire, fennen hirdeti, hogy katonai dicsőségben Európa egyetlen nemzete sem veheti fel vele a versenyt, és fölényes göggel megvet minden nyugati, polgáriaso-

dott életet. A magyar nemes nemcsak katona volt, a kereszténység védőbástyája és pajzsa, — és ha nem élt volna benne a szittyá harcos jellem, egymagára hagyatva, nyugati, polgári eszményekkel sohasem tudott volna ellenállni a töröknek.

Moháccsal, Buda elestével új korszak köszönt az országra. A nemrég még oly hetyke szittyá nemzet alázattal fordul Istenhez. Látja, hogy ő sem verhetetlen és önmagába fordulva, a törökben az Ur büntetését látja, akit ráküldött nagy nemzeti hibái büntetésére. A hitújítás csak mélyíti a büntudatot: át-térők és a régi hiten maradók egymást vádolják a bekövetkezett pusztulásért, a protestánsok egyenesen az ótestamentomi bosszú Istenről írják jeremiádaikat. De Isten nem akarja végkép elhagyni a magyar népet, — mondják az énekek — csak próbára teszi, meg akarja tudni, kitart-e a szenvedésben is mellette a magyarság, az ő választott népe, s ahogy az apa is azt a fiát bünteti, akit legjobban szeret, az Ur sem tehet másként. — Végig a török korszakon a vallási kiválasztottságnak ez az érzése adott erőt nemeseknek és szabad hajdúknak egyaránt a pogány elleni örökös küzdelemre. A magyarság rátalált önmagára, hitt sajátmagában, a jobb jövőben, mert visszatért az Istenhez, hitt benne, aki nem hagyja el őt. Segítségül hívja e közbenjárásra első szent királyainkat és királyi családunkból való szentjeinket. Ezidőben keletkezik az ének! Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga... Boldogasszony anyánk... stb.

Azután jött az utolsó csepp véréig harcoló nemzet nagy csalódása a Nyugatot megszemlélyesítő németsejgben. A kereszténység védelmezésében felörlődött magyarságot segítségadás ürügye alatt hátbatámadták. Az eddig egyenes irányban követhető magyar öntudat és hivatásérvés mintha megtörne egy pillanatra, nem tudja elhinni, hogy őt cserbenhagyták. Aztán, ahogy Bocskay mondotta: „nem lött mit tennünk halál előtt, ahogy tudjuk, oltalmazni köllött magunkat“. De bár a nemzet ettől kezdve szinte állandóan Kelet és Nyugat felé egyaránt fegyverben áll, bár Erdély hivatalosan is a török vazallusa lett, — alig találunk magyarokra, akik igaz szívből és nem kényszerűségből állanak a török mellett. A XVII. század közepére azonban kimerül a nemzet. Zrínyi Miklós, a költő ugyan megpróbálja még egyszer felrázni az apáthiába süllyedő nemzetet, — a zuhanás már feltarthatatlan. A magyar öntudat és hivatásérvés föllobban még egyszer a Nagyságos Fejedelem kurucáiban, azután elesendesül hosszú időre.

Mindaddig, bár a társadalmi különbségek óriásiak voltak, mégis ugyanaz a nemzeti öntudat élt minden magyarban, ugyanegy szellemben nevelkedett az egész magyarság.

A XVIII. századdal — talán a magyarányú telepítés folytán? — megindul az óriási szakadás, ami a mai napig sem szűnt meg. A főurak elidegenednek a magyarságtól, a köznemesség,

majd a későbbi városi polgári középosztály idegenekkel töltődik meg. A mult század első felében ugyan még egyszer lángot vet a nemzeti öntudat Széchenyi és Kossuth nyomán, de nemes és jobbágy, úr és paraszt nem találják meg többé egymás kezét. A kettőjük között levő szakadék folyton mélyül, a városi nemzetközi műveltség lépésről-lépésre távolodik a paraszti rétegekben még öntudatlan élő, de már elakadt, fejlődésre alig biztató magyar szellemiségtől.

Ma is alig szólhatunk magyar öntudatról. Közép- és felsőosztályunk legföljebb csak magyarkodik nagy többségében, lehet, hogy öntudata, de ez nem egészen magyar és nem az egész magyarságé. Iskolák, közintézmények, hivatalok jórészt idegen lelket, idegen szellemiséget lehelnek, — sajnos legtöbbször még ma is — sem a nép lelke, sem a magyar történelem nem jut benne elegendőképen szóhoz.

Magyar szellemet, magyar lelket, magyar öntudatot csak egy úton szerezhethet ez a nemzet. Vissza kell térnie a történelemből áradó ősi magyar hagyományokhoz, és vissza kell térnie a parasztság körében ma is élő magyar lélekhez!

Meg kell szüntetni nemcsak a társadalmi rétegeződés főnátságait, de be kell temetni a lelki szakadékot is, amely ma városit és falusit elválaszt. Erre a parasztságunkban meglévő magyar szellemségre és a magyar történelemre kell ráépítenünk az európai magyar műveltséget. Akkor ez az új műveltség újra magyar és európai lesz, ahogy az volt a Bethleneké és Zrinyieké és akkor ebben az új szellemiségű új társadalomban találkozni fog az egész magyarság.

Magyar nemzeti öntudatunk mindaddig nem lesz, amíg le nem dobunk lelkünkéből minden idegent, amíg vissza nem térünk a törökkorban élő igaz magyar lélekhez, a népben ma is élő magyar szellemhez és műveltséghez, — amíg lélekben, érzésben, gondolkozásban magunk is, valamennyien, magyarokká nem leszünk.

Benda Kálmán.

A lilimos királyfi.

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer, kilencszáz évvel ezelőtt egy királyfi, úgy hívták: Imre. Szüleinek egyetlen fiúgyermeke volt, így gondolható, mennyire szerették. Édesapja a legjobb nevelőket hívatta udvarába s azokkal neveltette a kis Imrét, hogy majdan, ha átveszi örökségét, a királyi koronát és trónt, méltó utódja lehessen a kormányzás nehéz munkájában. De talán valamennyi szentéletű és jámbor nevelőnél kiválóbb nevelői, saját szülei voltak. Édesapját messze földön ismerték vallásosságáról, édesanyja pedig, aki ugyan más országból való volt, méltó párja lett a nevelésben a kis királyfinak.